

De Kerstcatastrofe van 1717

Julian ten Böhmer

s4807235

Bachelorwerkstuk Letterkunde

LET-NTCB300LK-2018-SCRSEM1-V

3 mei 2019

Begeleider Lotte Jensen

Inhoudsopgave

Inleiding -----	(p. 3)
Rampenstudies -----	(p. 5)
Leven en werk van Poot -----	(p. 7)
Geannoteerde versie van het gedicht -----	(p. 8)
Bespreking -----	(p. 12)
Conclusie & discussie -----	(p. 15)
Literatuur -----	(p. 16)
Samenvatting -----	(p. 17)
Bijlage -----	(p. 18)

Illustratie titelpagina: *Philomon Adelsheims Kupferstich Abbildung der fast übernatürlich hohen Wasserflus am Christtag 1717* (Adelsheim, 1719).

Inleiding

Het is de kerstnacht van 24 op 25 december 1717. Een stormvloed die al dagen aanhoudt, verandert plotseling van richting. Een watermassa beukt tegen de dijken van de Waddenkust. Vlak na middernacht gaat het mis. Kustgebieden van Nederland, Duitsland en Scandinavië worden getroffen, waarbij dijken breken en grote stukken land onder water komen te staan. In Nederland reikte het water tot Groningen, Dokkum, Zwolle, Amsterdam en Haarlem. Sommige dorpen worden compleet door de zee verzwolgen en in totaal zijn er naar schatting veertienduizend slachtoffers te betreuren, het vee en de huizen nog niet eens meegerekend.¹ Thomas van Seeratt, in 1716 aangesteld als commies-provinciaal, leidde de reddingsoperatie en schreef zijn bevindingen in *Journal en Dyckagie*. Van Seeratt voer twintig jaar als Zweedse kapitein voor de West-Indische Compagnie, waarna hij als het hoofd van het toenmalige Waterschap in Groningen functioneerde.² Een jaar voor de watersnoodramp leverde Van Seeratt bij de Gecommitteerde Staten een vernietigend rapport in over de staat van de zeekeringen van de provincie Groningen.³ ‘Laat mij de dijken verbeteren, anders wacht Groningen een grote ramp’, waarschuwde Van Seeratt.⁴ De Provincie hoonde zijn woorden weg, maar hij kreeg een jaar later gelijk. De Kerstvloed gold al snel als godsgericht, oftewel als een straf van God. ‘Op Midwinterdagh des morgens om drie uijren heeft God de Heer ons alhijr besoght met een overgrootewatervloet’, beschreef ooggetuige dominee van Leens.⁵ Wanhopige mensen op daken, in bomen, een wiegje met een kind dat langsdrijft. De gravures van de Kerstvloed tonen het vaste beeldrepertoire van alle grote overstromingen, zo beweert conservator Michèle Corbier-Kind van het Noordelijk Scheepvaartmuseum in Groningen.⁶ Onze geschiedenis zit vol rampzalige overstromingen en waarschuwingen die niet tijdig werden opgemerkt. De Kerstvloed van 1717 is vandaag de dag nog van belang voor de waterschappen, want het leert ons welke gebieden kwetsbaar zijn en dat men moet samenwerken om het klimaatprobleem op te kunnen lossen.⁷

Door de sterke opkomst van de *disaster studies* oftewel rampenstudies als gevolg van de klimaatverandering, is er een brede interesse voor onderzoek naar historische natuurrampen. Er vindt een verandering plaats, waarbij het lange termijn perspectief van belang wordt geacht: men hoopt te kunnen leren van gebeurtenissen uit het verleden. Lotte

---

¹ Van der Heide, 2018.

² Kooistra, 2017.

³ Ufkes, 1984, p. 13.

⁴ Smit, 2017.

⁵ Oudman, 2017.

⁶ Geciteerd in Dobber, 2017.

⁷ Icke, 2017.

Jensen, hoogleraar Nederlandse literatuur- en cultuurgeschiedenis, schrijft in *Wij tegen het water* over het fundament van rampenstudies en nationalismestudies, waarbij ze speciale aandacht opeist voor watersnoodrampen. Sinds 1980 is er een opkomst van nationale identiteitsvorming en het natiebeseft. Politicoloog Benedict Anderson spreekt van *imagined community*, waarbij de media een rol speelt bij de vorming van nationale gemeenschappen.⁸ Natuurrampen kunnen mensen verenigen, omdat met het klimaat een gemeenschappelijke vijand neergezet kan worden. Volgens de inzichten van historicus Willem Frijhoff spelen drie elementen een rol in de totstandkoming van een collectief identiteitsbeseft, namelijk verbeelding, benoeming en herkenning.⁹ De media kan inspelen op deze elementen om het publiek te beïnvloeden, bewust of onbewust.

Jensen heeft, naast zich te verdiepen in de rampenstudies, een vast beeldrepertoire bij watersnoodrampen gereconstrueerd op basis van overleveringen in de vorm van gedichten en gravures. Er zijn drie standaardrediënten voor te onderscheiden, waaronder de verschrikkingen, de wonderbaarlijke reddingen en de godsdienstige moraal.¹⁰ Tevens heeft ze het over de rolmodellen, liefdadigheid en herinneringscultuur in verband met watersnoodliteratuur.¹¹ Bij iedere ramp traden er helden en heldinnen naar voren aan wie het publiek zich kon spiegelen. Zo bezoekt de koning tegenwoordig plichtsmatig de getroffen gebieden in navolging op voorgangers, zoals Koning Lodewijk Napoleon en Koningin Wilhelmina. Het tonen van naastenliefde vanuit christelijke motieven speelde van meet af aan een belangrijke rol bij watersnoodrampen. In de achttiende eeuw kwamen dan ook liefdadigheidsinstellingen, zoals genootschappen en kerken, in actie. De herinneringscultuur bestaat uit talloze teksten en monumenten, die volgens de *memory studies* het gedeelde verleden vertegenwoordigen en groeps- en identiteitsvorming ten goede komen.

Met behulp van de *disaster studies* en een historisch-culturele benadering staat de vraag centraal hoe de dichter Hubert Korneliszoon Poot op de watersnoodramp van 1717 reageerde en wat ons dat leert over de rouwverwerking in de vroege achttiende eeuw. Om die vraag te beantwoorden zal er worden ingegaan op zijn gedicht *Op den hoogen Watervloet, omtrent het einde des jaers MDCCXVII*, waarbij achtereenvolgens het veld van de *disaster studies*, de auteursachtergrond en de primaire tekst zelf zullen worden behandeld. Er zal worden aangetoond om wat voor een soort gedicht het gaat, wat de bijzonderheden ervan zijn

---

⁸ Jensen, 2018, p. 11.

⁹ Jensen, 2018, p. 13.

¹⁰ Jensen, 2018, p. 14-23.

¹¹ Jensen, 2018, p. 27-53.

en welke elementen in gedicht overeenkomen met het vaste beeldrepertoire van watersnoodliteratuur.

Figuur 1: Geografische voorstelling van de jammerlijke watersnood in Nederduitsland, die op 25 december 1717 in de heilige Kerstnacht – met ontelbaar veel schade en het verlies van duizenden mensen – Holstein, Bremen, Oldenburg, Friesland, Groningen en Noord-Holland overstroomde (Homann, 1720).

Rampenstudies

In de achttiende eeuw ging de rouwverwerking nog uit van het geloof in een straffende God, maar na de aardbeving in Lissabon in 1755 ontstond er een breuk in de traditie van de rampenliteratuur. De twijfel sloeg toe toen tienduizenden onschuldige slachtoffers zogenaamd door God gestraft waren. Het gedicht *Op den hoogen Watervloet, omtrent het einde des jaers MDCCXVII* (1722) van Poot valt nog voor dat moment. Binnen de *disaster studies* zijn er de

afgelopen jaren inzichten naar voren gekomen, die kunnen helpen bij het interpreteren en plaatsen van dit specifieke gedicht over de Kerstvloed van 1717.

Zo heeft Marijke Meijer Drees onderzoek gedaan naar de Delftse donderslag: ‘By exploring the case of the Delft Thunderclap (1654), I have reconsidered providential discourse on early modern disasters. This yielded two insights’ (Meijer Drees, 2016, p. 118). Het eerste inzicht houdt in dat, alhoewel de ramp als een waarschuwing van God werd gezien om vroom te leven, de goddelijke voorzienigheid van zo’n verschrikkelijke catastrofe ondoorgrondelijk blijft. Het tweede inzicht heeft betrekking op de grote emotionele aantrekkingskracht van de ramp, waardoor mensen zich sociaal en solidair naar elkaar gingen opstellen. Verder gaat ze nog in op het concept van de emotionele gemeenschap: ‘The concept of ‘emotional community’ postulated by Barbare Rosenwein provides understanding of what goes on behind the rhetorical expressions of weeping and mourning which characterize so many early disaster responses’ (Meijer Drees, 2016, p. 118). Achter de retorische expressies over verdriet en rouw zit een gedachtegoed dat per persoon kan verschillen, want er zijn zowel aanhangers van de vrome katholieke leer als van de predestinatieleer. Het verschil is dan of de mens wel of niet iets aan zijn lot kan veranderen. Je leeft vroom en ontloopt de straf of je sluit vrede met je lot, omdat alles toch is voorbestemd.

Gerrit Jasper Schenk gebruikt een historische invalshoek om het probleem met taal en conceptuele categorieën te behandelen. ‘In looking back on the genesis of disasters, historians often distinguish between events with a natural core and those resulting from human action. Accordingly, natural disasters differ from societal disasters due to something that individuals and society may experience and describe as irreducible, and the expression of natural forces – but this need not be so’ (Schenk, 2007, p. 13). Rampen zijn sociale fenomenen, aangezien een ramp pas een ramp is als er mensen bij betrokken zijn. De afwezigheid van het sociale aspect bij een ramp is ondenkbaar. Het gaat om hoe de mensen hun machteloosheid verwerken, wanneer zij geconfronteerd worden met een natuurramp. ‘Natural disasters are thereby no longer just understood as a purely physical or biological event, but also as a sociocultural construct’ (Schenk, 2007, p. 13). Rampen zijn nooit puur natuurlijk, omdat mensen er het slachtoffer van zijn en omdat mensen er dus betekenis aangeven.

Ansgar Nünning laat zien hoe metaforen en vertellingen het culturele leven van catastrofes vormgeven. ‘Metaphors can profitably be understood as narrative kernels or mininarrations that consist of a single word and are not only shaped by the cultural discourses from which they originate, but also serve to shape those cultural discourses’ (Nünning, 2012, p. 83). Een ramp wordt door de media als een verhaal gezien en tekstuele metaforen worden

gebruikt om emoties te vertellen. De media dramatiseert rampen om de illusie van een belangwekkende gebeurtenis op te wekken bij het publiek. 'It is worth looking at the role of such discursive processes as plots and metaphoric mappings in determining the perception and construction of the complex ways in which events and situations are transformed into 'catastrophes' and 'crises' in the first place' (Nünning, 2012, p. 85). Verhalen over rampen behoren niet enkel en alleen de ideologie van een specifieke periode te reproduceren, maar moeten tevens worden ingezet om het collectieve bewustzijn vorm te geven. Iets wordt tot een ramp gemaakt, want als de mensen geen aandacht aan een ramp besteden, dan bestaat deze niet.

Monica Juneja en Franz Mauelshagen hebben het over rampen en pre-industriële gemeenschappen in verband met historiografische trends en comparatieve perspectieven. 'The observation that disasters – their overcoming and the restoration of normalcy – were linked with forms of political legitimacy emerges from case studies across cultures' (Juneja & Mauelshagen, 2007, p. 26). Rampen zijn verbonden aan vormen van politieke geldigheid, wat betekent dat een catastrofe pas erkend kan worden als deze is overwonnen en als de status quo hersteld is. In het moderne Europa zijn rampen onderdeel van onze wereld, maar vroeger werden rampen beschouwd als onaards. 'Natural calamities, though perceived as an act of God, were an occurrence that belonged squarely to this world, sent as an instrument to restore the divine ordering of the human domain. Such a perception involved agency, often political and institutional in nature, rather than passivity or fatalism' (Juneja & Mauelshagen, 2007, p. 26-27). Desalniettemin was deze visie, met de ramp als een goddelijke straf, onder de hoede van instituties en de politiek, waardoor deze toch aan de mensen verbonden was.

Leven en werk van Poot

Hubert Korneliszoon Poot (1689-1733) was als landbouwer werkzaam tot 1723. Hij was de boer die dichter was. In zijn jeugd deed hij aan autodidactisch onderwijs bij de dorpsrederijkerij van Schipluiden (Van Bork & Verkruijsse, 1985, p. 452). Later volgde Poot de classicistische, mythologische stijl van zijn tijd in navolging op het gedachtegoed van P. C. Hooft en Joost van den Vondel. Als mens werd hij gekenmerkt door aarzeling, wat hem zijn toevlucht deed zoeken in dromerijen. Poots poëzie bestaat voornamelijk uit mengedichten en gelegheidsverzen, allemaal door Bijbelse en mythologische decoraties overladen (Van Bork & Verkruijsse, 1985, p. 452). Zijn eerste bundel *Mengedichten* komt oorspronkelijk uit 1716 en bevat al meteen verzen, waaronder 'De Maen by Endymion', die door de tijd heen populair zijn gebleven. Arnolds Willis, uitgever te Rotterdam, bezorgde in 1718 een tweede druk en

Poot zelf zorgde in 1722 voor een verbeterde derde druk. Gemotiveerd door het succes van deze bundel verhuisde hij vanuit Abtsvoude naar Delft, maar hij verkeerde daar in fout gezelschap, waardoor hij al gauw terugkeerde om op het platteland voortaan van zijn pen te leven (Ter Laan, 1952, p. 413). Voor Boitet, uitgever te Delft, begon hij een groot *Woordenboek van Egyptische, Grieksche en Romeinsche zinnebeelden*. Als broodschrijver schreef hij verzen voor geld, maar hij verloor niet zijn gevoel, zoals blijkt uit ‘Op de Doot van mijn Dochtertje’ en het beroemd geworden ‘Akkerleven’ (Ter Laan, 1952, p. 414). Na zijn huwelijk met Neeltjen ’t Hart in 1732 vestigde hij zich opnieuw in Delft.

Veepest en watersnood hadden reeds jaren het platteland van Holland geteisterd, toen met Kerstmis 1717 een nieuwe watervloed onnoemelijke schade toebracht, vooral aan Groningen en West-Friesland (Geerars, 1979, p. 60). Poot vertelt hierover in zijn gedicht *Op den hoogen Watervloet, omtrent het einde des jaers MDCCXVII*, in een afzonderlijke uitgave verschenen. Later is het gedicht toegevoegd aan twee bundels, namelijk het eerste deel van *Gedichten* en het derde deel van *Mengeldichten* (Geerars, 1979, p. 152). In zijn gedichten is de invloed van de klassieken aanzienlijk. Zo is door de jaren heen de Latijnse dichter Horatius Poots favoriete voorbeeld gebleven. Er is echter geen twijfel mogelijk dat *Op den hoogen Watervloet* is geschreven in navolging van Ovidius, omdat er een verwijzing in zit naar het zondvloedverhaal van Deukalion en Pyrrha uit zijn *Metamorfofen* (Geerars, 1979, p. 161). Dit verhaal vertoont enige analogie met het verhaal uit de Bijbel met de Ark van Noach. In beide vertellingen overleven de personages een zondvloed dankzij een boot, die vervolgens veilig op een berg – respectievelijk de Parnassus en de Ararat – terechtkomt. Het gaat niet alleen om het ontsnappen aan de verdrinking, maar tevens om een nieuwe start voor de mensheid.

Geannoteerde versie van het gedicht ‘Op den hoogen Watervloet, omtrent het einde des jaers MDCCXVII’ van H. K. Poot uit *Gedichten. Eerste deel*. (1722).

- 1 ‘k Zal van de grimmigheid der aengeschonne zee
En haere golven zingen;
En hoe de werelt krimpt van woedent waterwee¹².
Och! mogt myn jammerklagt door lucht en wolken dringen.
- 5 Godts gramschap¹³, lang gesart door ‘s menschen wrevelmoedt¹⁴
En opgehoopte zonden,

---

¹² watersnood (WNT: <https://ivdnt.org/onderzoek-a-onderwijs/lexicologie-a-lexicografie/wnt>)

¹³ toorn

¹⁴ overmoed

Bedreigde 't aardtryk met een' nieuwen wereltvloet,
 En preste¹⁵ 't pekkel op uit grondelooze gronden.
 Daer quam een winterstorm, van 't bulderend noortwest,
 10 Aengieren¹⁶ op zyn pennen¹⁷:
 Die schudde strant en duin en toren en stêvest¹⁸,
 Veel jaerigh eikenbosch en hooggetopte dennen.
 Toen sloeg, o Wezer, Elve¹⁹ en Eems, of wie gy zyt,
 Toen sloeg uw lot aen 't zinken.
 15 Uw veege²⁰ hoop verstoof. gy waert den zegen quyt.
 Men zagh geen eene star tot uwen bystant blinken.
 Het groene zeenat dringt en berst verbolgen²¹ in,
 En klimt met gryze baeren²²:
 Die werpen 't lichte schuim aen 's hemels steile tin²³,
 20 En weeten van geen rust, noch denken op bedaeren²⁴.
 De logge dyken zyn nu lossen dan de stroom.
 Hoe zal men d' inbreuk weeren?
 't Wanschappen²⁵ watervee²⁶ weidt zonder pael²⁷ of toom²⁸;
 Hier helpt geen heiwerk²⁹, hoeft, noch wigt³⁰ van hechte beeren³¹.
 25 Dus dryft het vaste lant met vliet en zee gemeen³².
 Wat legt het diep verdronken!
 De steden zien verbaest rontom haer muuren heen

---

¹⁵ drukken → drukte

¹⁶ van de richting waarin men zich bewoog afwijken / met hevig geraas aankomen

¹⁷ veren, vleugels

¹⁸ vesting

¹⁹ de rivier de Elbe (een waterweg die door Duitsland loopt, net als de Wezer en de Eems)

²⁰ sterfelijke

²¹ toornig

²² golven

²³ kanteel (rechthoekige, tandvormige punt van een muur)

²⁴ bedaren, tot rust komen

²⁵ slechtgemanierd, ordeloos

²⁶ vissen

²⁷ grens

²⁸ bedwinging

²⁹ dam

³⁰ netwerk

³¹ stut voor een muur

³² gemeenschappelijk

- Slechts scholpent³³ nat; alsof heur d'aerdboôm³⁴ waere ontzonken.
 O deerelyk³⁵ tooneel van 's werelts lossen stant!
- 30 O klaegstof aller tongen!
 Het driftigh wier bedekt het weligh korenlant.
 De dolfyn speelt en zwemt daer onlangs d'ossen sprongen.
 Ook vaert men hoog en wydt daer 't bezigh kouter³⁶ pas
 Den vetten klaigront scheurde.
- 35 Het vaertuig troost wie nogh der doot ontklommen was
 En op een dryvent dak van leet en honger treurde.
 Voort most men, met verdriet, na dezen bangen noodt,
 De drenkelingen vissen.
 De man vindt zyne gaê³⁷, de zoon zyn' vader doot.
- 40 Och! leefde d' ouderdom tot zulke jammernissen?
 D'onnoozle³⁸ jongkheit quam den zuigling niet te baet,
 Noch kracht den frisscher jaeren.
 De schoonheit redt geen maegt, in zoo benaeut³⁹ een' staet.
 Het water was te wreet om kunne⁴⁰ of stant⁴¹ te spaeren.
- 45 Ik zwyg dan hoe Thessaëlje⁴² eens ondervloede, of hoe
 Deukalion⁴³ zich bergde.
 Een wisser faem⁴⁴ vloog my met natte wieken toe,
 Terwyl ze myn cimbael⁴⁵ al droever klanken vergde.
 O Embde⁴⁶, Fredrixstadt⁴⁷, Ditmarssen⁴⁸, Hamburg, Breem⁴⁹,

---

³³ klotsend

³⁴ aardbodem

³⁵ deerlijk

³⁶ ploegijzer

³⁷ gade / gelijke

³⁸ onschuldige

³⁹ benauwd

⁴⁰ geslacht (man of vrouw)

⁴¹ stand (het maakt niet uit wie of wat je bent, het water spaart niemand)

⁴² Thessalië (in de oudheid het oostelijk deel van Noord-Griekenland)

⁴³ Deukalion (Ovidius' *Metamorfosen*): samen met zijn vrouw Pyrrha de enige overlevende van Zeus' straffende zondvloed en werd daarmee de stamvader van de Hellenen – ofwel de oude Grieken.

⁴⁴ gerucht

⁴⁵ cimbaal = koperen muziekinstrument van twee gewelfde schijven

⁴⁶ Emden

⁴⁷ Friedrichstadt in de Duitse deelstaat Sleeswijk-Holstein

⁴⁸ Dithmarschen is een kreis (regionale bestuursseenheid) in Sleeswijk-Holstein

⁴⁹ Bremen ligt in Duitsland aan de Wezer rivier

- 50 En Groeningsche landouwen⁵⁰,
 Hoe zucht gansch Kristenryk als 't uwen ramp verneem'!
 Wie kan uw ongeval met droog gezicht beschouwen?
 Waer zyn uw dorpen, eer een krans om stadt en wal?
 Waer zyn die schoone dorpen?
- 55 Delfzyl, zoo sterk gebouwt, quam plotselyk ten val,
 En ziet zyn vesting en blokhuizen omgeworpen.
 Waer is het dierbaer vee dat u nogh overschoot⁵¹,
 De rykdom uwer weiden?
 Hadt maer de heete pest dat altemael gedoot;
- 60 Nu smoort het in den vloet die stal verschoont noch heiden⁵².
 Het stont zoo gruwzaam niet toen d' oude Tiberstroom
 Het halve Rome dekte
 En brede plekken van den Italjaenschen boôm⁵³,
 Misschien omdat zich 't volk met vorstenmoort⁵⁴ bevlekte:
- 65 Hier stiet een Noahs⁵⁵ tyt, te byster en verwoet,
 Des afgronts sluizen open:
 Dies zonken lant en liên in dootschen wederspoet⁵⁶.
 Men kon Godts gramme hant ontduiken noch ontloopen.
 Ook trof de hooge vloet, door 't ongestuimigh weer,
- 70 Hollanders en Westvriezen.
 Het magtigh Amsterdam liep aen en schrikte zeer.
 De zeestadt Hoorn scheen zich in 't water te verliezen.
 Erasmus wieg⁵⁷ wert vlot. zyn pronkbeelt van metael
 Stont naeulyx⁵⁸ boven 't water.
- 75 De Maes beklom die stadt, Zuidthollants waertste prael⁵⁹,

---

⁵⁰ landschap met water doorsneden

⁵¹ van de ene naar de andere kant brengen (wisselen van graasgrond)

⁵² Eén van Herakles' twaalf werken: het schoonmaken van Augiasstal

⁵³ Italiaanse bodem

⁵⁴ De moord op de Romeinse keizer Julius Caesar door leden van het senaat op 13 maart 44 v.Chr.

⁵⁵ Het verhaal van de zondvloed en de Ark van Noach in Genesis 6-9 (het eerste boek van de Hebreeuwse Bijbel). De Ark was een vaartuig, waarmee Noach, zijn gezin en vele diersoorten de zondvloed overleefden.

⁵⁶ tegenspoed, ongeluk

⁵⁷ vermeende voorganger van het standbeeld in de Hoogstraat van Rotterdam

⁵⁸ nauwelijks

⁵⁹ Rotterdam

En vulde 'er straet en kaei met bruischent golfgeklater.

Zoo was de boezem van den Noortschen Oceaen

Gezwoollen en gereezen.

Men gunne ons, in ons dicht, veel leets verby te gaen.

80 Ik wensch in deze stof niet uitgeleert te wezen.

Ik wensch, voor my en elk, dat Godt het woeste meer

Bepael⁶⁰ met vaste stranden.

O Hemel, schaf ons noit zoo droef en treurstof weêr,

Maer stort uw' zegen af op alle Kristenlanden.

Bespreking

Poots gedicht is een jambische zesvoeter met 84 versregels, die het metrum vertonen van syllabotonisch vers, omdat zowel het aantal lettergrepen (syllaben) als het aantal beklemtoonde lettergrepen (heffingen) vastligt. Naast de alexandrijnen komen er extrametrische lettergrepen voor aan het eind van versregels en is er een constant afwijkende drievoeter aanwezig. In beide edities van het gedicht zijn er geen grenzen van strofen aangegeven, maar toch kan er gesproken worden van strofen van vier versregels, omdat er sprake is van een rijmschema met wisselend gekruist eindrijm met de structuur ABAB CDCD EFEF enzovoorts: zee, zingen, waterwee, dringen. Ook worden bepaalde passages benadrukt door enjambementen, die soms over meerdere versregels doorlopen.

Om aan te tonen dat het in dit gedicht daadwerkelijk om syllabotonisch vers met gekruist eindrijm gaat, volgen nu twee voorbeelden uit de uitgewerkte bijlage, waarbij er wordt gelet op het aantal lettergrepen en het aantal heffingen. Er komen in het gedicht antimetrieën voor in de vorm van trocheeën en afwijkingen van het aantal versvoeten. Wellicht trachtte Poot daarmee de dreun van de monotonie te doorbreken, maar voor het grotere geheel houdt hij vast aan deze structuur:

'k Zal van / de grim/migheit / der aen/geschon/ne zee [6x]

v - v - v - v - v - v -

En hae/re gol/ven zing/en; [3x]

v - v - v - v

---

⁶⁰ begrensd

En hoe/ de wer/elt krimpt / van woed/ent wat/er wee. [6x]

v - v - v - v - v - v -

Och! mogt / myn jam/merklagt / door lucht / en wolk/en dring/en. [6x]

v - v - v - v - v - v - v

Ik wensch, / voor my / en elk, / dat Godt / het woets/te meer [6x]

v - v - v - v - v - v -

Bepael / met vas/te strand/en. [3x]

v - v - v - v

O Hem/el, schaf / ons noit / zoo droef / en treur/stof weêr, [6x]

v - v - v - v - v - v -

Maer stort / uw' zeg/en af / op al/le Krist/enland/en. [6x]

v - v - v - v - v - v - v

Aan het begin van het gedicht laat Poot meteen de trompetten spelen: ‘k Zal van de grimmigheid der aengeschonne zee / En haere golven zingen; / En hoede werelt krimpt van woedent waterwee’ (Poot, 1722, p. 385). Met deze epische aankondiging trekt hij de lezer meteen in zijn verhaal mee. De dichter gaat het hoogdravends en dramatisch hebben over hoe de wereld krimpt tijdens een woeste watersnood.

Er zijn elementen van het vaste beeldrepertoire bij watersnoodrampen in het gedicht aan te wijzen. De standaard ingrediënten zijn de verschrikkingen, de wonderbaarlijke reddingen en de godsdienstige moraal. In versregel 39 tot 44 komen nadrukkelijk de verschrikkingen van de watersnood naar voren: ‘De man vindt zyne gaê, de zoon zyn’ vader doot’ (Poot, 1722, p. 387). De man vindt zijn vrouw en de zoon vindt zijn vader dood. Zelfs kinderen worden getroffen door het onheil: ‘D’onnoozle jongkheit quam den zuigling niet te baet, / Noch kracht den frisscher jaeren’ (Poot, 1722, p. 387). De onschuldige jeugd komt de zuigeling niet te baat, noch de kracht van de vroege jaren. Het water is te wreed om geslacht of stand te sparen.

Door het hele gedicht is een godsdienstige moraal sterk aanwezig, waarbij de Kerstvloed als een straf van God wordt neergezet: ‘Godts gramschap, lang gesart door ‘s menschen wrevelmoedt / En opgehoopte zonden, / Bedreigde ‘t aerdtryk met een’ nieuwen wereltvloet’ (Poot, 1722, p. 385-386). Gods toorn, lang gesart door de overmoed en opgehoopte zonden van mensen, bedreigde het aardrijk met een nieuwe wereldvloed. Dit impliceert dat er vaker watersnoodrampen voorkomen en wellicht is het een Bijbelse

voortwijzing naar de Ark van Noach, die later door Poot wordt genoemd. ‘De steden zien verbaest rontom haer muuren heen / Slechts scholpent nat; alsof heur d’aerdboôm waere ontzonken’ (Poot, 1722, p. 386). De stedelingen kijken verbaasd rondom hun muren, want er is slechts klotsend water alsof hun de aardbodem is ontzonken. Het heeft er alle schijn naar dat watersnoodrampen het gevolg zijn van de zondigheid der mensheid: ‘Het stont zoo gruwzaam niet toen d’ oude Tiberstroom / Het halve Rome dekte / En brede plekken van den Italjaenschen boôm, / Misschien omdat zich ‘t volk met vorstenmoort bevlekte’ (Poot, 1722, p. 388). Misschien overstroomde de Tiber de helft van Rome, waardoor veel Italianen stierven, omdat het volk aan vorstenmoord deed. Zo kan deze watersnood als een straf gezien worden. ‘Hier stiet een Noahs tyt, te byster en verwoet, / Des afgronts sluizen open: / Dies zonken lant en liên in dootschen wederspoet. / Men kon Godts gramme hant ontduiken noch ontloopen’ (Poot, 1722, p. 388). Hier stonden in Noachs tijd de sluizen van de afgrond open: die verzonken land en lieden in doodse tegenspoed. Men kon Gods toornige hand ontduiken noch ontlopen. God straft de zondaars met een wereldvloed. Ten slotte staan er nog een wens en een christelijke smeekbede aan het eind van het gedicht: ‘Ik wensch, voor my en elk, dat Godt het woeste meer / Bepael met vaste stranden. / O Hemel, schaf ons noit zoo droef en treurstof weêr, / Maer stort uw’ zegen af op alle Kristenlanden’ (Poot, 1722, p. 388). Ik wens, voor mij en ieder ander, dat God de zee begrensd met vaste stranden. O Hemel, verschaf ons nooit meer zo’n droevige stof om over te treuren, maar stort uw zegen uit over alle christelijke landen.

Opmerkelijk is dat er geen traditionele, wonderbaarlijke reddingen in het gedicht te vinden zijn. Het enige dat bij een directe redding in de buurt komt is dat het standbeeld van Erasmus’ wieg een vlot werd door het hoge waterpeil: ‘Erasmus wieg wert vlot. zyn pronkbeelt van metael / Stont naeulyx boven ‘t water’ (Poot, 1722, p. 388). Erasmus’ wieg werd een vlot, zijn pronkbeeld van metaal stond nauwelijks boven het water. Het is eigenaardig dat het beeld nog net boven het water uitkwam, maar of dit mensenlevens heeft gered, wordt niet duidelijk. Verder komen er twee vergelijkbare, indirecte reddingen aan bod, namelijk die van Deukalion en die van de al eerder genoemde Noach. ‘Ik zwyg dan hoe Thessaelje eens ondervloede, of hoe Deukalion zich bergde’ (Poot, 1722, p. 387). Deukalion ontsnapte aan een zondvloed van Zeus door een boot te bouwen op aanraden van zijn vader Prometheus. Zowel Noach als Deukalion zorgen er uiteindelijk voor dat het bekende leven blijft voortbestaan.

Er worden geen rolmodellen beschreven in het gedicht, alhoewel Thomas van Seeratt daarvoor in aanmerking zou kunnen zijn gekomen. Ook Noach en Deukalion hadden als

voorbeeldige figuren neergezet kunnen worden, maar Poot speelt daar niet op. In plaats daarvan roept hij een Bijbelse en mythologische context op, waarmee hij de lezer hoop probeert te bieden. Poot verwijst immers naar de verhalen van twee stamvaders, die beiden een watersnoodramp meemaakten en het konden navertellen.

Conclusie & discussie

Hubert Korneliszoon Poot reageerde met een hoopvolle boodschap op de Kerstvloed van 1717. In zijn gedicht *Op den hoogen Watervloet, omtrent het einde des jaers MDCCXVII* voert hij de verschrikkingen ten tonele, omringd ze door een godsdienstige moraal en strooit hij met intertekstuele verwijzingen in navolging op Ovidius. Het godsvertrouwen blijft sterk tot op de laatste versregel, waar hij de hemel smeekt om een zegen, die hij toespeelt op internationale godvruchtigheid, omdat alle landen van christenen de zegen verdienen. De tragische watersnoodramp wordt dus gezien als een straf van God, die nooit herhaald mag worden. Toen het gedicht werd uitgegeven, was Thomas van Seeratt al begonnen met het ontwerpen en bouwen van nieuwe dijken, die Groningen voortaan beter zouden beschermen en die aan de basis lagen van de latere innovaties van de Waterschappen. Wellicht was Poot in 1722 daarvan op de hoogte, toen hij deze ‘eens, maar nooit meer’ boodschap uitdroeg.

Met blik op het theoretisch kader van de *disaster studies* valt te concluderen dat Poots gedicht over de Kerstvloed nog in de periode valt van het godsvertrouwen. Meermaals komt Gods toorn aan bod, wordt de ramp beschreven als een straf en vertolkt de dichter christelijk gedachtegoed. Deze watersnoodramp wordt nog gezien als iets dat los van de mensen staat: iets ‘übernatürlich’ oftewel bovennatuurlijks. Wellicht is juist daarom het sociale fenomeen of de emotionele aantrekkingskracht, waarvan Schenk (2007) en Meijer Drees (2016) spreken, zo sterk in dit gedicht. Het overlevingsgevoel en de ‘wij-mentaliteit’ van christenen staat voorop en daarbij zijn er geen vijanden, behalve natuurlijk het water.

Vooruitdenkend voor eventueel vervolgonderzoek zou het interessant zijn om meerdere watersnoodgedichten door de tijd heen naast elkaar te leggen. Zo zou er na de breking van het godsvertrouwen in verband met de aardbeving van Lissabon een verandering te zien moeten zijn in de manier waarop er in de literatuur op rampen gereageerd wordt. En als het dan om watersnoodrampen gaat, kan er tevens gekeken worden naar het vaste beeldrepertoire: verandert dit door de tijd heen of blijft deze constant en zijn er misschien optionele ingrediënten aan te wijzen in de poëzie? Ten slotte zou er ook nog onderzoek mogelijk zijn naar andere literaire verwerkingen van de Kerstvloed in 1717: hoe verhoudt Poot zich tot de andere auteurs die erover geschreven hebben?

Literatuur

- Adelsheim, P. (1719). *Kupferstich Abbildung der fast übernatürlich hohen Wasserflus am Christtag 1717*. Geraadpleegd op 3 mei 2019 van <https://www.kerstvloed1717.nl/verhalen/kerstvloed-1717-achtergrond>.
- Bork, G. J. van, & Verkruisje, P. J. (1985). *De Nederlandse en Vlaamse auteurs van middeleeuwen tot heden met inbegrip van de Friese auteurs*. Weesp: De Haan.
- Dobber, L. (2017). Mens, huis en hoornbeest, de Kerstvloed spoelde alles weg. *Trouw*. Geraadpleegd op 3 mei 2019 van <https://www.trouw.nl/home/mens-huis-en-hoornbeest-de-kerstvloed-spoelde-alles-weg--a8979c4d/>.
- Esser, R., & Meijer Drees, M. (2016). Coping with crisis: an introduction. *Dutch Crossing*, 40(2), 93-96.
- Geerars, C. M. (1979). *Hubert Korneliszoon Poot*. Groningen: Bouma's Boekhuis / Castricum: Bert Hagen.
- Heide, J. van der (2018). *De kerstcatastrofe van 1717*. Groningen: Waterschap Noorderzijlvest. Geraadpleegd op 3 mei 2019 van <http://www.opavontuuropameland.nl/wp-content/uploads/2018/02/7-Ballum-stap-1-De-kerstcatastrofe-van-1717-1.pdf>.
- Homann, J. (1720). *Geographische Vorstellung der jämmerlichen Wasserflutt in Nederteutschland, welche den 25. Dec. Ao. 1717, in der heiligen Christnacht, mit unzähligen Schaden und Verlust vieler tausend Menschen einen großen theil derer Hertzogth Holstein und Bremen, die Grafsch Oldenburg, Frislandt, Gröningen und Nort-Holland überschwemmet hat*. Groningen: Beeldbank Groningen. Geraadpleegd op 3 mei 2019 van https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Joh._Bapt._Homann_-_Geographische_Vorstellung_der_j%C3%A4mmerlichen_Wasser-Flutt_in_Nieder-Teutschland.jpg.
- Icke, J. (2017). *Wat leert de Kerstvloed van 1717 ons?* Geraadpleegd op 3 mei 2019 van <https://www.algemengewaterschapspartij.nl/opinie/wat-leert-de-kerstvloed-van-1717-ons/>.
- Jensen, L. E. (2018). *Wij tegen het water. Een eeuwenoude strijd*. Nijmegen: Vantilt.
- Juneja, M., & Mauelshagen, F. (2007). Disasters and Pre-industrial Societies: Historiographic Trends and Comparative Perspectives. *The Medieval History Journal*, 10(2), 1-31.
- Kooistra, L. (2017). *Kerstvloed 1717: 'de verwoestende bende van de verschrikkelijke Neptunus'*. Geraadpleegd op 3 mei 2019 van

<https://www.deverhalenvangroningen.nl/alle-verhalen/kerstvloed-1717-de-verwoestende-bende-van-de-verschrikkelijke-nep>.

- Meijer Drees, M. (2016). 'Providential Discourse' Reconsidered: The Case of the Delft Thunderclap (1654). *Dutch Crossing*, 40(2), 108-121.
- Nünning, A. (2012). Making Crises and Catastrophes – How Metaphors and Narratives shape their Cultural Life. *The Cultural Life of Catastrophes and Crises*, 3, 60-88.
- Oudman, A. (2017). *De Kerstvloed van 1717 – Tragedie en heldenmoed*. Geraadpleegd op 3 mei 2019 van <https://historiek.net/kerstvloed-1717-tragedie-heldenmoed/72407/>.
- Poot, H. K. (1716-1722). *Mengeldichten. Derde deel*. Rotterdam: Arnold Willis.
- Poot, H. K. (1722). *Gedichten. Eerste deel*. Delft: Reinier Boitet.
- Schenk, G. J. (2007). Historical Disaster Research. State of Research, Concepts, Methods and Case Studies. *Historical Social Research*, 32(3), 9-31.
- Smit, N. (2017). De Kerstvloed van 1717. Geraadpleegd op 3 mei 2019 van <https://www.deverhalenvangroningen.nl/alle-verhalen/de-kerstvloed-van-1717>.
- Laan, K. ter (1952). *Letterkundig woordenboek voor Noord en Zuid*. Den Haag: G. B. van Goor Zonen's Uitgeversmaatschappij.
- Ufkes, T. (1984). *De Kerstvloed van 1717: oorzaken en gevolgen van een natuurramp*. Groningen: Groningen University Press.

Samenvatting

In deze bachelorscriptie wordt de Kerstvloed van 1717 binnen de context van de groeiende *disaster studies* geplaatst. Met een historisch-culturele benadering staat de vraag centraal hoe de dichter Hubert Korneliszoon Poot op de watersnoodramp reageerde en wat ons dat leert over de rouwverwerking in de vroege achttiende eeuw. Om die vraag te beantwoorden, wordt er ingegaan op zijn gedicht *Op den hoogen Watervloet, omtrent het einde des jaers MDCCXVII* uit 1722. Naast het gedicht zelf worden de historische context, het veld van de rampenstudies en de auteursachtergrond belicht, waarna er wordt aangetoond om wat voor een soort gedicht het gaat, wat de bijzonderheden ervan zijn en welke elementen in het gedicht overeenkomen met het vaste beeldrepertoire van watersnoodliteratuur.

Bijlage

1 *'k Zal van / de grim/migheit / der aen/geschon/ne zee [6x]*

v - v - v - v - v - v -

En hae/re gol/ven zing/en; [3x]

v - v - v - v

En hoe/ de wer/elt krimpt / van woed/ent wat/er wee. [6x]

v - v - v - v - v - v -

Och! mogt / myn jam/merklagt / door lucht / en wolk/en dring/en. [6x]

v - v - v - v - v - v - v

5 *Godts gram/schap, lang / gesart / door 's mensch/en wrev/elmoedt/ [6x]*

v - v - v - v - v - v -

En op/gehoop/te zond/en, [3x]

v - v - v - v

Bedreig/de 't aerdt/ryk met / een' nieuw/en wer/eltvloet, [6x]⁶¹

v - v - - v v - v - v -

En pres/te 't pek/el op / uit grond/elooz/e grond/en. [6x]

v - v - v - v - v - v - v

Daer quam / een wint/erstorm, / van 't bul/derend / noortwest, [6x]

v - v - v - v - v - v -

10 *Aengier/en op / zyn pen/nen:*

v - v - v - v

Die schud/de strant / en duin / en tor/en en / stêvest, [6x]

v - v - v - v - - v - v

Veel jaer/igh eik/enbosch / en hoog/getop/te den/nen. [6x]

v - v - v - v - v - v - v

Toen sloeg, / o Wez/er, El/ve en / Eems, of / wie gy / zyt, [6x]⁶²

v - v - v - - v - v v - v

Toen sloeg / uw lot / aen 't zink/en. [3x]

v - v - v - v

---

⁶¹ antimetrie (een trochee)

⁶² antimetrie (twee trocheeën)

15 *Uw veeg/e hoop / verstoof. / gy waert / den zeg/en quyt. [6x]*

v - v - v - v - v - v -

Men zagh / geen een/e star / tot uw/en by/stant blink/en. [6x]

v - v - v - v - v - v -

Het groen/e zee/nat dringt / en berst / verbolg/en in, [6x]

v - v - v - v - v - v -

En klimt / met gryz/e baer/en: [3x]

v - v - v - v

Die werp/en 't licht/e schuim / aen 's hem/els steil/e tin, [6x]

v - v - v - v - v - v -

20 *En weet/en van / geen rust, / noch denk/en op / bedaer/en. [6x]*

v - v - v - v - v - v -

De log/ge dyk/en zyn / nu los/ser dan / de stroom. [6x]

v - v - v - v - v - v -

Hoe zal / men d' in/breuk weer/en? [3x]

v - v - v - v

't Wanschap/en wat/ervee / weidt zond/er pael / of toom; [6x]

v - v - v - v - v - v -

Hier helpt / geen hei/werk, hoeft, / noch wigt / van hech/te beer/en. [6x]

v - v - v - v - v - v - v

25 *Dus dryft / het vast/e lant / met vliet / en zee / gemeen. [6x]*

v - v - v - v - v - v -

Wat legt / het diep / verdronk/en! [3x]

v - v - v - v

De sted/en zien / verbaest / rontom / haer muur/en heen [6x]

v - v - v - v - v - v -

Slechts schol/pent nat; / alsof / heur d'aerd/boôm waer/e ont/zonken. [7x]⁶³

v - v - v - v - v - v - v -

---

⁶³ antimetrie (een versvoet meer)

O deer/elyk / tooneel / van 's wer/elts los/sen stant! [6x]

v - v - v - v - v - v -

30 *O klaeg/stof al/ler tong/en! [3x]*

v - v - v - v

Het drift/igh wier / bedekt / het wel/igh kor/enlant. [6x]

v - v - v - v - v - v -

De dol/fyn speelt / en zwemt / daer on/langs d'os/sen sprong/en. [6x]

v - v - v - v - v - v - v

Ook vaert / men hoog / en wydt / daer 't bez/igh kout/er pas [6x]

v - v - v - v - v - v -

Den vet/ten klai/gront scheur/de. [3x]

v - v - v - v

35 *Het vaer/tuig troost / wie nogh / der doot / ontklom/men was [6x]*

v - v - v - v - v - v -

En op / een dry/vent dak / van leet / en hong/er treur/de. [6x]

v - v - v - v - v - v - v

Voort most / men, met / verdriet, / na dez/en bang/en noodt, [6x]

v - v - v - v - v - v -

De drenk/eling/en vis/sen. [3x]

v - v - v - v

De man / vindt zyn/e gaê, / de zoon / zyn' vad/er doot. [6x]

v - v - v - v - v - v -

40 *Och! leef/de d' oud/erdom / tot zul/ke jam/mernis/sen? [6x]*

v - v - v - v - v - v - v

D'onnooz/le jongk/heit quam / den zuig/ling niet / te baet, [6x]

v - v - v - v - v - v -

Noch kracht / den fris/scher jaer/en. [3x]

v - v - v - v

De schoon/heit redt / geen maegt, / in zoo / benaeut / een' staet. [6x]

v - v - v - v - v - v -

Het wat/er was / te wreet / om kun/ne of / stant te / spaeren. [6x]⁶⁴

v - v - v - v - v - - v - v

45 *Ik zwyg / dan hoe / Thessael/je eens / onder/vloaide, / of hoe [7x]⁶⁵*

v - v - - v - v - v - v v -

Deukal/ion zich / bergde. [3x]⁶⁶

v - v - - v

Een wis/ser faem / vloog my / met nat/te wiek/en toe, [6x]

v - v - v - v - v - v -

Terwyl / ze myn / cimbael / al droev/er klank/en verg/de. [6x]

v - v - v - v - v - v - v

O Emb/de, Fred/rixstadt,/ Ditmars/sen, Ham/burg, Breem, [6x]

v - v - v - v - v - v -

50 *En Groen/ingsche / landouw/en, [3x]*

v - v - v - v

Hoe zucht / gansch Krist/enryk / als 't / uwen / ramp ver/neem'! [6x]

v - v - v - v - v - v - v

Wie kan / uw on/geval / met droog / gezicht / beschouw / en? [6x]

v - v - v - v - v - v - v

Waer zyn / uw dorp/en, eer / een krans / om stadt / en wal? [6x]

v - v - v - v - v - v -

Waer zyn / die schoon/e dorp/en? [3x]

v - v - v - v

55 *Delfzyl, / zoo sterk / gebouwt, / quam plots/elyk / ten val, [6x]*

v - v - v - v - v - v -

En ziet / zyn vest/ing en / blokhuis/en om/geworp/en. [6x]

v - v - v - v - v - v - v

Waer is / het dier/baer vee / dat u / nogh over/schoot, [6x]

---

⁶⁴ antimetrie (trochee)

⁶⁵ antimetrie (een versvoet meer & vier trocheeën)

⁶⁶ antimetrie (trochee)

v - v - v - v - v - v

De ryk/dom uw/er weid/en? [3x]

v - v - v - v

Hadt maer / de heet/e pest / dat al/temael / gedoot; [6x]

v - v - v - v - v - v -

60 *Nu smoort / het in / den vloet / die stal / verschoont / noch heid/en. [6x]*

v - v - v - v - v - v - v

Het stont / zoo gruw/zaem niet / toen d' oud/e Tib/erstream [6x]

v - v - v - v - v - v -

Het hal/ve Ro/me dek/te [3x]

v - v - v - v

En bre/de plek/ken van / den It/aljaen/schen boôm, [6x]

v - v - v - v - v - v -

Misschien / omdat / zich 't volk / met vorst/enmoort / beplek/te: [6x]

v - v - v - v - v - v - v

65 *Hier stiet / een Noahs / tyt, te / byster / en ver/woet, [5x]⁶⁷*

v - v - v - v - v -

Des af/gronts sluiz/en op/en: [3x]

v - v - v - v

Dies zonk/en lant / en liên / in doots/chen wed/erspoet. [6x]

v - v - v - v - v - v -

Men kon / Godts gram/me hant / ontduik/en noch / ontloop/en. [6x]

v - v - v - v - v - v - v

Ook trof / de hoog/e vloet, / door 't on/gestuim/igh weer, [6x]

v - v - v - v - v - v -

70 *Holland/ers en / Westvriez/en. [3x]*

v - v - v - v

Het magt/igh Am/sterdam / liep aen / en schrik/te zeer. [6x]

v - v - v - v - v - v -

---

⁶⁷ antimetrie (een versvoet minder & drie trocheeën)

De zee/stadt Hoorn / scheen zich / in 't wat/er te / verliez/en. [6x]

v - v - v - v - v - v - v

Eras/mus wieg / wert vlot. / zyn pronk/beelt van / metael [6x]⁶⁸

v - v - v - v - v - v - v

Stont naeu/lyx bov/en 't wat/er. [3x]

v - v - v - v

75 *De Maes / beklom / die stadt, / Zuidthol/lants waert/ste prael, [6x]*

v - v - v - v - v - v - v

En vul/de 'er straet / en kaei / met bruisch/ent golf/geklat/er. [6x]

v - v - v - v - v - v - v

Zoo was / de boez/em van / den Noort/schen Oc/eaen [5x]⁶⁹

v - v - v - v - v - v

Gezwol/len en / gereez/en. [3x]⁷⁰

v - v - v

Men gun/ne ons, / in ons / dicht, veel / leets ver/by te / gaen. [6x]⁷¹

v - v - v - v - v - v - v

80 *Ik wensch / in dez/e stof / niet uit/geleert / te wez/en. [6x]*

v - v - v - v - v - v - v

Ik wensch, / voor my / en elk, / dat Godt / het woes/te meer [6x]

v - v - v - v - v - v - v

Bepael / met vas/te strand/en. [3x]

v - v - v - v

O Hem/el, schaf / ons noit / zoo droef / en treur/stof weêr, [6x]

v - v - v - v - v - v - v

Maer stort / uw' zeg/en af / op al/le Krist/enland/en. [6x]

v - v - v - v - v - v - v

---

⁶⁸ antimetrie (twee trocheeën)

⁶⁹ antimetrie (een versvoet minder & een trochee)

⁷⁰ antimetrie (een trochee)

⁷¹ antimetrie (drie trocheeën)